ויגש ב

א. אין (השלמת ה)מספר פון די „שבעים נפש" („כל הנפש גו' הבאה מצרימה שבעים"[1]) וואָס די תורה רעכנט אויס, געפינט מען כמה דיעות אין מדרשי חז"ל ומפרשי התורה: אין גמרא[2] שטייט (און לויט איין דיעה אין מדרש[3]) אַז יוכבד האָט משלים געווען דעם מנין פון שבעים נפש, וואָס זי איז געבאָרן געוואָרן בין החומות — „הורתה בדרך ולידתה בין החומות"[4]. און דאָס איז אויך דעת רש"י בפירושו עה"ת[5] בפשוטו של מקרא.

לויטן פרקי דר' אליעזר[6] (און אַ דיעה אין מדרש[7]) איז „הקב"ה נכנס עמהם במנין"[8].

כמה מפרשי התורה[9] נעמען אָן (און אַזוי איז אויך דאָ אַ דיעה אין מדרש[10]),

1) פרשתנו מו, כז.

2) ב"ב קכג, ב.

3) ב"ר פצ"ד, ט. ושו"נ. וכ"ה בתיב"ע פרשתנו מו, כז.

4) לשון הגמרא שם. וראה הלשונות בב"ר שם ובמדרשים שצויינו במפרשים שם.

5) פרשתנו מו, טו. כו. פרש"י במדבר ג, טו. פינחס כו, נט.

6) פל"ט.

7) ב"ר שם. פסיקתא דר"כ פ"י. הובא גם בילש"י כאן עה"פ.

8) כ"ה בפדר"א. ועד"ז בילש"י שם. ובסדר"א עם ביאור הרד"ל: הקב"ה נכנס (כביכול) עמהם. בב"ר: השלים עמהם את המנין. ובפסיקתא: הקב"ה נכנס עמהם בכבודו.

9) ראב"ע פרשתנו מו, כג. שמות א, ה. רשב"ם פרשתנו טו. כו. רבינו"ת ותוס' (הדר וקנים) שם, כז (ושם: והכי פשטי' דקרא כו'. אבל מסיים: ולפי מה שפירשתי למעלה אין צריך לומר שיהא יעקב מן המנין כי הקב"ה נמנה עמהם ומשלים המנין). רלב"ג כאן (ע"ד הפשט דיעקב השלים המנין). אברבנאל כאן. אוה"ח מו, ח. ועוד.

10) ב"ר שם.

אָז דער מנין פון שבעים נפש איז געוואָרן צוואַמען מיט יעקב[11].

דאַרף מען פאַרשטיין: וואָס איז די סברא וטעם פון די חילוקי דיעות וואָר עס ווערט אַריינגערעכנט אין די שבעים נפש?

נאָך מער: ניט נאָר זיינען זיי דיעות שונות, נאָר דער חילוק צווישן זיי איז מן הקצה אל הקצה: לויט דער דיעה אָז יעקב האָט משלים געווען דעם מנין, ופשיטא לויט דער דיעה אָז „הקב"ה נכנס עמהם במנין", איז דער מנין מלא פון שבעים נפש נשלם געוואָרן דורך דעם העכסטן און דעם שלם פון די אַלע ע' נפש: דאָקעגן לויט דער דיעה אָז יוכבד ווערט געערעכנט צווישן די שבעים נפש, קומט אויס, אָז די השלמה איז געווען דורך דער מדריגה הכי תחתונה[11] — „בת ישראל וואָס איז ערשט געבאָרן געוואָרן — „לידתה בין החומות".

אויך: ווי קומט עס, אָז רש"י, וואָס איז מפרש פשוטו של מקרא, לערנט אָז אין דעם מספר פון „שבעים נפש" ווערט

11) בב"ר שם (וש"נ) עוד ב' דיעות: ויש אומרים חושים בן דן השלים עמהן את המנין, וי"א סרח בת אשר השלימה עמהן את המנין (וראה מפרשים שם דשקו"ט בפירושו דהרי שניהם נמנו בהכתובים בהע' נפש). אבל בפשטות ב' דיעות הנ"ל אינן בפ"ע, כ"א באים בהמשך להפי' שהקב"ה השלים המנין או יעקב, וכמ"ש בגבורות ה' למהר"ל פי"ג. וראה לקמן הערה 66.

ובראי"ש סוף פסחים: שכן דרך המקרא כשמגיע לסכום עשירית פחות אחת מונה אותו בחשבון עשירית ואינו משגיח על חסרון האחד, ומביא כמה ראיות. וראה קרבן נתנאל שם.

*11) להעיר מגבורות ה' שם.

אריינגערעכנט יוכבד[12], וועלכע ווערט דערמאנט במקרא ערשט אין שמות[13] — און ניט יעקב, ווי עס זיינען מפרש כמה פשטני המקרא?

און כאטש אז פון פשטות לשון הכתוב „כל נפש בניו ובנותיו שלשים ושלש"[13a] איז משמע אז יעקב ווערט ניט נכלל אין די (שלשים ושלש — ובמילא אויך ניט אין די) שבעים נפש [ועד"ז איז מובן פון דעם דיוק לשון הכתוב „כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים", אז דאס מיינט די נפשות וואס אויסער יעקב[14], ומפורש בכתוב[15] „ויהי כל נפש יוצאי ירך יעקב שבעים נפש"[16] — איז הא גופא צריך ביאור: וואס איז דער טעם וואס יעקב אליין איז ניט אריין אין מספר פון די ע' נפשות — אויך ער איז דאך בא למצרים צוזאמען מיט כל נפש בניו ובנותיו?

ב. לכאורה קען מען מבאר זיין דעם טעם פון די חילוקי דיעות — ובהקדם הדיוק אין די לשונות פון פדר"א און מדרש (ורש"י) (ביי דער השלמה דורך הקב"ה ויוכבד):

אין פדר"א שטייט דער לשון „וכשבאו לגבול מצרים נתייחסו כל הזכרים ששים ושש ויוסף ושני בניו הרי שבעים חסר אחת, וכתיב[17] בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה, מה עשה הקב"ה נכנס עמהם במנין ועלו למספר שבעים לקיים מה שנאמר[18] אנכי ארד עמך מצרימה"; משא"כ אין מדרש[19] שטעלט ער זיך אויפן לשון הכתוב „כל הנפש הבאה וגו' ובני יוסף אשר יולד לו . . שבעים" (און איז מבאר) „זו יוכבד שהשלימה מנין של ישראל במצרים"[20].

ד.ה.: אין פדר"א רעדט זיך (בעיקר) וועגן דער ירידה[21] פון בנ"י אין גלות מצרים — איז דאס וואס „הקב"ה נכנס עמהם במנין", „אנכי ארד עמך" — א הכרח. א נתינת כח צו די בנ"י, אז זייענ־ דיק בירידה בגלות מצרים זאלן זיי קענען בייקומען דעם קושי השעבוד (וויסנדיק אז „אנכי ארד עמך מצרימה"); און דעריבער איז אויך דער לשון „(נכנס) עמהם" (אדער ווי דער לשון המדרש „השלים עמהם") — דער אויבערשטער איז כביכול מיט זיי צו־ זאמען.

משא"כ בנוגע ליוכבד, איז די הדגשה אויף „הבאה מצרימה (שבעים)" — די השלמת המנין פון ע' נפש אין מצרים (ניט פאַרבונדן מיט דער ירידה אין מצרים, קושי השעבוד); און אין דעם איז יוכבד געווען די וואס „השלימה מנין של ישראל" —

עס איז אבער ניט גלאטיק:

---

12) עפמש"נ לעיל ובנות בניו (מו, ז). ואף שנאמר לפני זה בנותיו — ראה פרש"י לפני זה לז, לה.

13) ובשמה יוכבד — בס' וארא ו, כ (בלי פרטים) ובס' פנחס (כו, נט), אלא שהובא בפרש"י לעיל מו, טו. וראה ג"כ פרש"י לעיל מו, ז.

13a) מו, טו.

14) כ"כ בט"ז כאן לפרש"י. אבל ראה רבינו בחיי שם לפירושו שיעקב מן המנין „והכי פשטי' דקרא כל הנפש לבית יעקב". וראה גם ראב"ע שם.

15) שמות א, ה. אבל ראה ראב"ע שם ובפרשתנו שם.

16) וראה דקדוקי רש"י (מירא דכיא) לפרש"י מו, יט.

17) עקב יו"ד, כב.

18) פרשתנו שם, ד.

19) ב"ר שם, ועד"ז במסיקתא שם. ופרש"י שם, כו.

20) להעיר מתו"א ר"פ שמות בהב' פעמים הבאים מצרימה, דפרשתנו ודפ' שמות, שהם ב' ירידות.

21) ראה ביאור הרד"ל לפדר"א שם אות ט.

יוכבד איז געווען פון די איינציקע[22] פון די באים מצרים (שבעים) וואס איז בייגעווען דעם קושי שעבוד מצרים (דער זמן וואס עס איז געווען תכלית היריידה אין גלות מצרים), איז ווי קומט דאס וואס איר השלמת המנין איז דער מדרש מקשר דוקא מיט (די שבעים) „נפש הבאה מצרימה" און ניט מיטן „בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה"?

אויך דארף מען פארשטיין בפדר"א: „נתייחסו כל[23] הזכרים ששים ושש כו'". צווישן די ששים ושש ווערן גערעכנט ניט נאר זכרים נאר אויך דינה וסרח בת אשר[24]?

ג. מפרשים[25] שטעלן זיך אויף דעם, וואס אין פסוק „כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה וגו'" שטייט דער מנין בלשון נקבה — „כל נפש ששים ושש", און אין פסוק שלאח"ז „ובני יוסף" ווערט עס געזאגט בלשון זכר — „נפש שנים"?

[ועד"ז געפינט מען דעם חילוק פריער: בא בני לאה און בני זלפה שטייט דער מנין בלשון נקבה — „שלשים ושלש", „שש עשרה נפש"; און בא בני רחל ובני בלהה — בלשון זכר: „כל הנפש ארבעה עשר", „כל נפש שבעה"].

און מ'פארענטפערט[26], אז ווי באלד „נכנסו נקבות עמהם במנין", צווישן די בני לאה ווערט געערכנט אויך דינה, און צווישן בני זלפה — סרח אחותם בת אשר, שטייט דעריבער בלשון נקבה: משא"כ בא בני יוסף (ועד"ז בא בני רחל ובני בלהה) וואס דארטן ווערן קיין נקבות ניט געערכנט, שטייט דער מנין בלשון זכר.

דער תירוץ איז אבער ניט גלאטיק: אויב דער חשבון איז כולל סיי זכרים און סיי נקבות, דעמולט ווערט עפ"י כללי הדקדוק געוענדט דער מספר בלשון זכר[27]; ובפרט בנדו"ד אז די נקבות זיינען מיעוטא דמיעוטא — צוויי צווישן די ששים ושש (איינע (אדער צוויי) צווישן די ל"ג בני לאה, און איינע צווישן בני זלפה)[28].

ד. דער ביאור בזה:

אין דעם מספר ע' נפש פון אידן געפינט מען בכללות צוויי ענינים: א) זיי זיינען כנגד די ע' אומות[29] וואס זיינען

22) ראה שמו"ר פ"א, ח: כ"ז שהי' אחד מהם קיים מאותן שירדו למצרים לא שעבדו המצרים בישראל. וראה רשב"ם (וספורנו) שמות א, ו: (כל) שבעים נפש. וראה לקו"ש חט"ז ע' 15 הערה 37.

23) כ"ה בדפוסי פדר"א שלפנינו. ובפרקי דר"א הוצאת מקור (ירושלים תשל"ב) הובא מכת"י: התייחס הזכרים ששים ושנה, וליתא תיבת „כל".

24) לכאו' הביאור שמדבר ע"ד הרוב, וע"ד מ"ש הראב"ע הנ"ל (מו, כג) דהלך אחר הרוב. אבל צע"ק דהרי תיכף לאח"ז קאמר „וכשעלו ישראל ממצרים נתייחסו כל הגברים ששים רבוא כו'" ושם הרי זה בדיוק.

ולהעיר מגירסא שבא' מכת"י שהובא בפדר"א (הנ"ל הערה שלפנ"ז): התייחס הזכרים כו' יוסף ושני בניו הרי ששים ושבע וכתיב בשבעים נפש . . נכנס הקב"ה במנין עמהם כו'. ולפ"ז י"ל דבהמספר ששים ושבע רק הזכרים (ביחד עם יוסף וב' בניו) ולהשלמת המנין דשבעים נמנו גם הנקבות (דינה וסרח המפורשות בקרא) והקב"ה נכנס עמהם במנין ועלו לשבעים. וצ"ע.

25) צרור המור כאן

26) צרור המור שם (ומסיים: ע"כ כתבתי מן המדרש). וראה לקמן הערה 28.

27) וראה תוד"ה וליתני שלשה (קידושין ב, ב): פירוש משום דכל התורה כולה בלשון זכר נאמרה. וראה נח ו, כ. ז, ב.

28) אבל במשכיל לדוד (כאן מו, טו) תירץ: ולרמוז זה (דיוכבד נכנסה במנין הל"ג דבני לאה) הוצרך לכתוב כאן ושלש ואגב כתב נמי בבני זלפה שש עשרה. וראה רד"ק כאן מז, כו.

29) ראה זח"ב ה, ב. סז, ב. וראה רש"י וישלח לה, יא. תי"ע ופרש"י האזינו לב, ח. אוה"ת במדבר ס"ע יח ואילך. לקו"ת ראה ל, ב. שעה"ת ח"א עד, א. אוה"ת סוכות ע' א'תשסה.

פֿאַרבונדן מיט די ע' שרים שלמעלה[30]; ב) זיי זיינען פֿאַרבונדן מיט דעם מספר ע' בא אידן[31] — שבעים זקנים, סנהדרין כו'[32].

בכללות זיינען דאָס די צוויי ענינים ופעולות וואָס האָבן זיך געדאַרפט אויפֿטאָן דורך דער ירידה פון די ע' נפש במצרים: א פּעולה בנוגע צו אידן, און א פּעולה אין וועלט.

גלות מצרים איז דאָך געווען די הכנה צו מתן תורה וקבלת התורה[33], וואָס במ"ת האָט זיך אויפֿגעטאָן בנוגע צו אידן אַז „אנכי הוי' (איז געווארן) אלקיך" כחך[34] וחיותך[35], און בנוגע דער וועלט בכלל — דער קישור וחיבור פון אלקות מיט וועלט, דעמאָלט איז בטל גזירה אַז עליונים לא ירדו לתחתונים ותחתונים לא יעלו לעליונים[36].

וכהקדמה לכל זה האָט געדאַרפט זיין גלות מצרים סיי בנוגע אידן, סיי בנוגע וועלט.

ה. רז"ל זאָגן אַז „האבות הן הן המרכבה"[37], וואָס „כל אבריהם כולם היו קדושים ומובדלים מעניני עוה"ז . . כל ימיהם"[38] — זיי זיינען געשטאַנען שטענדיק אין א ביטול כו' והתקשרות צו אלקות, און דעריבער איז ביי זיי געווען השראת השכינה בגילוי ממש[39]. און כדי די בחינה זאָל נמשך ווערן אויך צו די נשמות תחתונות וועלכע זיינען שייך צו עולמות בי"ע, ביז צו מדריגות תחתונות דעשי', ווערט דאָס אויפגעטאָן דורך די (שבטים און ווי זיי ווערן פאַנאַנדערגעטיילט אויף) ע' נפש, וואָרום מדריגת השבטים איז ע"ד ווי אלקות ווערט נמשך אין עולמות בי"ע[40].

אָבער כדי די המשכה זאָל אַנקומען צו יעדער נשמה, איז ניט געניג דאָס וואָס עס ווערט נמשך ע"י ה(שבטים ו)ע' נפש, נאָר עס האָט אויך געדאַרפט זיין זייער ירידה פון ארץ ישראל אין (גלות)[41] מצרים, אַן אָרט וואו עס זעט זיך ניט אלקות, אדרבה — ס'איז א מקום פון העלם והסתר אויף אלקות.

און אַז אויך וועט מ'געפינט זיך אין מצרים, אַן ארץ וואָס „אין יראת שמים ביניהם"[41*], איז אויך דאָרט ווערט דערהערט בא יעדערן מבני ישראל די נקודת היהדות „מאמינים"[42] — האָט דאָס געפֿועל'ט אַז בחי' האלקות וואָס בא די אבות זאָל נמשך ונתגלה ווערן צו יעדער נפש מישראל, און — עד סוף כל הדורות[43], אפי' צו א מדרי' הכי תחתונה[44].

---

30) ראה רמב"ן בהעלותך יא, טז. בחיי נח י, א. יא, ט.

31) ראה בחיי כאן מו, כז. ובהנסמן בהערה שלפנ"ז.

32) להעיר מתיב"ע תולדות כח, ג: ותהי זכי לכנשת דבני סנהדרין דסכומהון שובעין כמניינא עממיא. וראה פרש"י וישלח שם.

33) ראה בארוכה תו"א ר"פ שמות. ופכ"מ.

34) ראה טושו"ע או"ח ס"ה.

35) ראה לקו"ת ר"פ ראה.

36) תנחומא וארא טו. שמו"ר פי"ב, ג.

37) ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו.

38) תניא פכ"ג.

39) תו"א כג, סע"ד.

40) תו"א כד, א.

41) להעיר מלקו"ת במדבר (ג, ב) ע' נפש יוצאי ירך יעקב כו' לעורר ר"ר על נפשו ולא בשביל הירידה לבדה שירדה ממקום כבודה אלא אף גם זאת שנתלבשה בלבוש הגוף החומרי. וראה תניא פל"ז (מת, א) שהיא „בחי' גלות ממש".

41*) ראה פדר"א שם בריש הפרק.

42) שבת צז, א. וראה תניא פי"ח-יט. — ויכול להיות באופן שאפילו משה אינו יודע עד"ז.

43) להעיר משו"ת עה"ת פרשתנו (מו, ז): שכל הדורות העתידים לבוא הביאם בגלות מצרים כו' כדי שיראו נסיו ונפלאותיו ויקבלו התורה שכולם היו במעמד הר סיני כו', ע"ש.

44) וראה תניא פי"ח.

די בחי' אלקות וואס איז נמשך ונתגלה געווארן צו יעדער אידן — איז דער ענין האמונה[45], די אמונה פשוטה פון אידן אין דעם אויבערשטן[46], וואס דאס האט זיך אויסגעדריקט אין „ויאמן העם"[47], אז דער אויבערשטער (קען און) וועט זיי ארויסנעמען פון גלות מצרים, אז באם אויבערשטן זיינען ניטא קיין מניעות ועיכובים ח"ו.

וואס דאס איז דער פירוש הפנימי פון מאמר חז"ל[48] „לא נגאלו (ישראל) אבותינו ממצרים אלא בזכות[49] האמונה" — דאס איז ניט קיין זייטיקער ענין וזכות, נאר — דער מכוון ותכלית פון גלות מצרים.

און דאס איז געווען די הכנה צו מ"ת, אז עס זאל ווערן „אנכי ה' א אשר הוצאתיך מארץ מצרים" — בא יעדער אידן עד סוף כל הדורות זאל דערפילט ווערן בגילוי אז „הוי' (איז) אלקיך — כתך וחיותך". און דאס ווערט אויפ־געטאן דורך „הוצאתיך מארץ מצרים" — ארויסגענומען ווערן פון מצרים וגבולים.

ו. וויבאלד אז די ירידה למצרים איז פאַרבונדן דוקא מיט ע' נפש[50] — ד.ה. ווי מדריגת השבטים ווערט נמשך למטה, נתפשט נידעריקער ווי זיי שטייען אין דער התחלקות פון י"ב (שבטים) — איז כדי אז מצרים, ערות הארץ, זאל ניט מעלים זיין אינגאנצן אויפן ניצוץ אלקות, האט אין די ע' נע־

דאַרפט נמשך ווערן א בחינה ומדריגה וואס איז מצ"ע העכער פון מצרים וגבולים פון סדר השתלשלות דעולמות בי"ע, ובמילא העכער פון התלבשות אין ארץ מצרים —

דאס איז די נתינת כח אין די ע' נפש, אז אויך בירידתן למצרים זאלן זיי ניט נשקע ווערן אין העלם הגלות.

און דאס איז דער טעם הדיעה אז יעקב, וואס מדריגתו איז אצילות, העכער פון השתלשלות, האט משלים געווען (איז נמשך געווארן אין) דעם מנין פון ע' נפש[51].

די צווייטע דיעה איז אבער מוסיף — און אין פדר"א שטייט בלויז די דיעה — אז הקב"ה השלים עמהם את המנין: ווי־באלד אז כל ענינו פון גלות מצרים איז כדי עס זאל נמשך ווערן מדריגת האבות, ובכללם ובעיקר — בחי' יעקב בחיר שבאבות[52] — צו יעדער נשמה, אפילו שבמדריגה הכי תחתונה, קען דאס ניט זיין אין אן אופן אז אין גלות[53] מצרים זאל נמשך ווערן און זיך הערן (עכ"פ — בהעלם) בחי' של יעקב, עולם האצילות. וואַרום דעמאלט איז דער גלות ניט קיין אמת'ער העלם, ובמילא קען זיך ניט אויספירן דער תכלית ענין הגלות כנ"ל[54]. משא"כ השלמה דורך הקב"ה — סובב כל עלמין[55] — קען ער

45) להעיר מתו"א שם.

46) להעיר מהמשך תער"ב ח"ב ס"ע אקלה ואילך. לקו"ש חט"ז ס"ע 53 ואילך.

47) שמות ד, לא.

48) מכילתא בשלח יד, לא. יל"ש שם רמז רמ.

49) כ"ה בילי"ש, ובמכילתא „בשכר".

50) להעיר מחדא"ג מהר"ל לב"ב שם.

51) להעיר מגבורות ה' שם.

52) שער הפסוקים תולדות כז, כה. וראה ג"כ ב"ר פע"ו, א. זח"א קיט, ב. קמז, ב.

53) ראה תו"א (כד, א) „שבחי' מעלת ומדרגת האבות עצמם אינו שורה ומתגלה בנפש האדם בגלות".

54) להעיר מסה"מ תש"ו ע' 106, דאצל האבות לא ה' להם העלמות והסתרים מצד הגוף, דהגוף לא הסתיר על אור הנשמה כו'. ולכן לא ה' אפשר להיות העלי' למעלה משרשם.

55) ראה תו"א נז, ג. ובכ"מ.

זיין מיט אידן אין גלות, נכנס עמהם במנין, ואעפ"כ „הערט" ער זיך ניט אן ווייל ער איז בעצם קדוש (מובדל ומופרש). ובמילא איז דאס ניט בסתירה[56] צום העלם הגלות, וואס ענינו איז אז עס הערט זיך ניט קיין גילוי אלקות בנשמה.

ז. אבער דאס וואס יוכבד „השלימה מנין של ישראל במצרים", אז זי האט געפועל'ט די שלימות אין (דעם מנין פון) שבעים נפש, איז עס אין דעם אז עס זאל בא זיי זיין (ונתגלה) דער ענין האמונה.

דער ביאור בזה: אשה בכלל איז מרמזת אויף ספירת המלכות, וואס אין מלכות זיינען דא צוויי קצוות'דיקע ענינים: „רגלי' יורדות כו'"[57], וואס מצד דעם איז דא א נתינת מקום אויף גלות: לאידך ווערט זי אנגערופן „ואמונה כל זאת"[58] — מצד ספי' המלכות קומט דער ענין האמונה אז „מלכותך מלכות כל עולמים", אז דער חיות ומציאות כל העולמות נעמט זיך פון מדת מלכותו ית',

ועד"ז איז געווען ביי יוכבד: יוכבד איז געבוירן געווארן בפתח מצרים, ניט ווי די אנדערע פון די שבעים נפש, וואס זיי זיינען געבארן געווארן פריער, און דוקא זי איז געווען אינעם זמן פון קושי השיעבוד. אבער לאידך — איז דער ענין הגאולה געקומען דורך איר זון משה, וואס ער האט געפועל'ט און מגלה געווען די אמונה בא אלע אידן; און אויך יוכבד אליין (צוזאמען מיט איר טאטער מרים) — די מילדות העבריות מיט זייער הנהגה פון „ותחיין את הילדים"[59] — האבן זיי מחנך געווען און דער־ווען בא די אידן די אמונה ובטחון בהשם, ניט צו נתפעל ווערן פון פרעה וגזירותיו.

ח. ועפ"ז יש לבאר דאס וואס דער מנין פון „ששים ושש" (פון „כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה"), און עד"ז „שלשים ושלש" פון די בני לאה, ווערט געזאגט בלשון נקבה — ווייל עיקר ענינה ופעולתה פון גלות מצרים (אמונה) איז פארבונדן מיט בחי' נקבה, ספירת המלכות,

און ווי מ'זעט אויך בפועל[60] אז דער ענין האמונה איז בגלוי מער בא נשים ווי בא אנשים[60a].

און בכללות איז דאס פארבונדן מיט די שבטים, מרכבתא תתאה, א מרכבה צו בחי' מלכות[61], ד.ה. דער תוכן הענין פון בחי' נוקבא איז בכלל בא די שבטים[62], וואס זיינען פארבונדן מיט מלכות ווי זי קומט אראפ אין עולמות בי"ע. משא"כ די אבות זיינען מרכבתא עילאה, אין אצילות, העכער פאר התלבשות אין בי"ע, און עד"ז איז מדריגת יוסף, כידוע[63].

וואס דעריבער שטייט דער מספר בלשון נקבה „ששים ושש" בא אלע

---

56) להעיר מלקו"ש ח"ט ע' 194.
57) ראה לקו"ת במדבר ג, סע"ב ואילך. וכנ"מ.
58) ראה לקו"ת נצבים נג, סע"ב. וכנ"מ.

59) שמות א, יז.
60) ולכן לא חטאו בעגל וכו' (פדר"א פמ"ה).
60a) ראה אוה"ת תשא הנסמן לקמן הערה 71.
61) תו"א כח, סע"א. אוה"ת שם וישב ערה, ב ואילך. וכנ"מ.
62) ראה תו"א מה, ד. וראה אוה"ת שמות ע' ה ואילך. ושם ע' ו: כי בפ' ויגש במנין ע' נפש הם יב"ש דנוקבא שהם מבריאה. וראה בארוכה אוה"ת ויחי (כרך ו) תתשמב, ב ואילך. ושם תתשמד, ב ואילך.
63) ראה תו"א קג, סע"א ואילך.

אַנדערע שבטים, משא"כ[64] בנוגע צו יוסף[65].

בפרטיות אַבער איז די שלימות אין דעם מספר פון שבעים נפש („הבאה מצרימה"), אין דער ירידה — פאַר־בונדן מיט יוכבד[66] (בחי' „אשה") שנולדה בין החומות, כנ"ל.

ט. עס בלייבט די שאלה: פאַרוואָס איז ער מדייק צו זאָגן (אין פדר"א): „נתיחסו כל הזכרים[67] ששים ושש"?

אין הכי נמי עס רעדט זיך דאָרטן ניט וועגן דעם ענין האמונה, וואָס איז שייך ביי אַ אשה מער, איז דאָך אַבער אין „זכרים" מודגש (ניט (נאָר) דער ענין פון ניט נשקע ווערן אין גלות, נאָר אדרבא) איינגעמען דעם גלות — „איש דרכו לכבוש"[68]?

איז דער ביאור בזה: די ירידה פון די ע' נפש אין מצרים איז ענינה, כנ"ל, אויף צו פועל'ן דעם ביטול ובירור (אויך) אין וועלט, אין די ע' אומות און די ע' שרים. און אין דעם ביטול ובירור זיינען דאָ צוויי אופנים: ווי ס'איז מצד בחי' זכר — ז"א[69], און ווי דאָס איז מצד בחי' נקבה — מלכות.

מצד בחי' זכר איז — „איש דרכו לכבוש", וואָס כיבוש בכלל איז באופן של היפך הרצון פון דעם וועמען מען איז כובש, ד.ה. אַז דער אופן הביטול בדרך כיבוש איז אַז די זאָך ווערט איינגענומען און גייט איבער אין אַנדער רשות, אַבער מצד איר מציאות ווערט זי ניט נשתנה.

משא"כ דער ביטול בדרך זיכוך איז באופן אַז די זאָך גופא ווערט נשתנה, וואָס דאָס איז דער תפקיד ואופן העבודה פון אַן אשה — זי איז משנה און מתקן דעם מאכל אַז ער זאָל ווערן ראוי לאכילה[70].

און עד"ז איז ברוחניות העניינים, אין דעם ביטול פון כוכבים ומזלות, ובפרט — הע' שרים, וואָס פון זיי נעמט זיך די השפעה אין וועלט: גלות[71] מצרים האָט אויפגעטאָן און מגלה געווען ניט נאָר בא אידן, נאָר אויך בא די אומות העולם, אַז די ע' שרים האָבן ניט קיין שליטה וממשלה מצ"ע, ביז — אפילו ניט קיין מציאות מצ"ע.

ד.ה. די אותות ומופתים און מפלת פרעה ומצרים האָבן געפועל'ט אַז אויך פרעה ומצרים האָבן געגלויבט און אַנערקענט אַז „אני הוי' בקרב הארץ"[72] און די כוכבים ומזלות האָבן קיין שליטה

---

64) ראה אוה"ת ויחי שם דיוסף הוא בחי' דכר והשבטים בחי' נוקבא.

65) ומכיון שבני רחל בעיקרם הוא בחי' דכר, הרי כן נמשך גם בשפחת רחל בלהה. ועד"ז לאידך, דבני שפחת לאה הם בדרגת ובחי' השבטים בני לאה, בחי' נוקבא.

66) ועד"ז מובן בפשטות הדיעה בב"ר (ש"נ) ר"א סרח בת אשר השלימה עמהן את המנין — שהיא בחי' מלכות (ראה אוה"ת שמואל ע' מה ואילך). ועד"ז י"ל להדיעה דחושים בן דן השלים עמהן, דבחי' דן היא מאסף לכל המחנות.

67) ע"פ הידוע (לקו"ת נצבים שם. ובכ"מ) „שבבחי' אצילות נק' המלכות זאת לשון נוק' וביריד'תה בב"ע נק' דכר כו'" — יש לפרש הנ"ל גם בפדר"א, ואדרבה. אבל לעיל בפנים מבואר לגבי כללות בחי' מלכות ומדרי' השבטים, דהן בחי' נוקבא כנ"ל.

68) יבמות סה, ב הובא בפרש"י בראשית א, כח.

---

*) ראה סה"מ עטר"ת (ע' קסז) לגבי בנימין, ומשם מובן דבחי' בנימין שייך ליוסף ז"א — דכר, יותר מיהודא. ע"ש.

69) להעיר מלקו"ת עקב טו, ד.

70) יבמות סג, א.

71) בהבא לקמן ראה תר"א נז, א ואילך. אוה"ת תשא ע' א'תתקפה ואילך. ועוד. וראה אוה"ת וארא (כרך ז) ע' ב'תרו ואילך.

72) וארא ח, יח.

ניט, זיי זיינען נאָר כגרזן ביד החוצב, און ווי די חרטומים האָבן געזאָגט „אצבע אלקים היא״[73].

יוד. אָט דער ענין טוט זיך אויף בעיקר מצד מדת המלכות וואָס זי איז דער שורש פון מקום וזמן[74], און פון דער השפעה צו די ע׳ שרים. דעריבער ווערט אין זיי דערהערט (ובמילא — אויך אין די ע׳ אומות שלמטה), אז מלכותו בכל משלה, אז זיי האָבן ניט קיין אייגענע מציאות און זייער מציאות און ממשלה איז נאָר מצד בחי׳ המלכות.

מצד בחי׳ אלקות וואָס איז העכער פון וועלט, ובכללות — בחי׳ ז״א, איז דער ביטול באופן אז ס׳איז אינגאַנצן ניטאָ קיין אָרט אויף אָ מציאות חוץ ממנו ית׳, וואָס מצד דער דרגא פון אלקות זיינען די ע׳ שרים בביטול במציאות, אפילו ניט אָ מציאות פון כגרזן ביד החוצב.

דאָס איז בדוגמת ענין הכיבוש, דער ביטול זייערער איז ניט מצד ענינם ומציאותם, נאָר מצד אלקות וואָס איז לגמרי העכער פון וועלט.

יא. און דאָס איז דער חילוק (ביחס צו דער פעולה אין וועלט און די ע׳ שרים) צווישן דעם פי׳ אין פדר״א „נתיחסו כל הזכרים ששים ושש ויוסף ושני בניו כו׳ הקב״ה נכנס עמהם״ (און עד״ז די דיעה אז יעקב השלים עמהם), און דער דיעה אז יוכבד האָט משלים געווען דעם מנין:

מצד דעם וואָס „נתיחסו כל הזכרים ששים ושש ויוסף ושני בניו״, איז דער אויפטו אין אָן אופן של כיבוש[75], ביטול מציאותם לגמרי, און ווי דער מדרש[76] זאָגט לגבי יוסף: „ויוסף הורד מצרימה[77] שלט בהן המד״א[78] וירד מים עד ים כבש בהון״; און היות אז דאָס קומט מצד די בחי׳ וואָס איז העכער פון וועלט, דאָרף אין דעם זיין די שלימות פון דער בחי׳ אלקות שלמעלה מהשתלשלות, די נתינת כח פון הקב״ה — בחי׳ סוכ״ע — נכנס עמהם, אדער עכ״פ פון יעקב — נשמה דאצילות.

מצד בחי׳ מלכות[75], וואָס דער ביטול איז אין אָן מצד זייער מציאות גופא, און דעריבער איז דאָס מער פועל די אמונה ביי די אוה״ע[79] למטה, בא פרעה און מצרים — האָט זיך די שלימות פון ע׳ נפש אויפגעטאָן דורך יוכבד, וואָס זי דוקא „השלימה את המנין״ (ניט „השלימה עמהם״).

יב. ויש לומר, אז דער חילוק צווישן די פירושים איז בהתאם צו די חילוקי דרגות־פון די מפרשי פירושים אלו:

פדר״א ומדרש בכלל — אגדה שב־תורה, וואָס רוב סודות התורה[80] שהיא חכמת הקבלה וידיעת ה׳ גנוזים באגדות[81], איז דער חלק התורה וואָס איז העכער פון (התלבשות אין) עולם[82]

73) ואר״א שם, טו.

74) שער היחוד והאמונה פ״ז.

75) להעיר מאוה״ת בא (ע׳ רסט): ״ב שבטים דאצי׳ הם דכורין וי״ב שבטים דמל׳ הם נוקבין והאיש דרכו לכבוש משא״כ האשה כי רגלי יורדות.

76) בב״ר פפ״ו, ב.

77) וישב לט, א.

78) תהלים עב, ח.

79) ראה אוה״ת ויחי (כרך ה) תתקצג, א ואילך, דבחי׳ השבטים הו״ע הבירורים דע׳ שרים כו׳ אך בברכת יוסף לא הזכיר ענין הבירור, שהוא מובדל בערך מכל בחי׳ הבירורים דכל השבטים כו׳.

80) ראה לגבי ר״א בן הורקנוס (בעל הפדר״א) בפרט בזח״א קמה, ב. ז״ח (מדרש הנעלם) ז, ר״א. פרש״י קהלת א, ט מחגיגה (יד, ב). והאריך בזה ברד״ל במבוא לפדר״א קונטרס שם האחד אליעזר פ״ד.

81) הל׳ ת״ת לאדה״ז פ״ב ה״ב. ושנ״ב.

82) ראה לקו״ת ויקרא (ה, ד) דשלי״ש במדרש

ובמילא האָט דאָרט דער מציאות העולם קיין חשיבות ניט — דערפאַר איז לויט זיי דער (עיקר ה)פירוש אַז „הקב״ה נכנס עמהם במנין״, וואָס מצד דעם איז דער כיבוש אין אַן אופן פון ביטול לגמרי פון די ע׳ שרים.

מצד מפרשי התורה, וואָס האָבן אַ שייכות צו מקרא (וואָס איז בעשי׳[83]), אַבער זייער פירוש איז ניט לגמרי ע״ד הפשט, האָט ניט אַזויפיל אָרט דער פירוש אַז הקב״ה נכנס עמהם — דער ביטול וכיבוש פון וועלט מצד בחי׳ סוכ״ע וואָס איז למעלה מהשתלשלות, זיינען זיי דערייבער מפרש אַז יעקב השלים עמהם, וואָס יעקב (יו״ד עקב) ווערט נמשך אין בי״ע ע״י השבטים (כאָטש ער גופא איז ניט יורד) און מצדו האָט דער ביטול פון וועלט עפּעס אַ שייכות צו מציאות העולם גופא.

לויט פירוש רש״י — פשוטו של מקרא ממש — וואָס איז פאַרבונדן מיט עשי׳[84] ממש, הערט זיך אַן דער ביטול פון וועלט מצד איר שורש גופא, וואָס דעמאָלט איז דער בירור און ביטול מער בפנימיות, פאַרבונדן מיט איר מציאות גופא. און מצד דעם איז דער פירוש אַז „יוכבד השלימה מנין של ישראל״.

און דאָס איז מתאים מיט דעם מכוון פון גלות ויציאת מצרים — מ״ת, וואָס דעמאָלט האָט זיך אויפגעטאָן ניט נאָר דער ביטול פון וועלט, נאָר אויך די נתינת כח אַז אחדות ה׳ זאָל דערהערט ווערן אין דער מציאות פון וועלט מצד עצמה וענינה[85].

און ווי דאָס האָט זיך אויסגעדריקט במ״ת גופא, אַז נוסף אויף דעם וואָס צפור לא צווח עוף לא פרח שור לא געה כו׳[86], איז דער קול פון „אנכי הוי״ גע־קומען[87] פון אַלע ד׳ רוחות העולם און שמים וארץ[88].

וע״ד ווי אויך דערציילט אין גמרא[89] אַז בשעת מ״ת „הי׳ קולו הולך מסוף העולם ועד סופו״ זיינען די אומות העולם געווארן דערשראָקן און (גע־קומען צו בלעם פרעגן — און ווען ער האָט זיי געזאָגט אַז „ה׳ עוז לעמו יתן״ האָבן זיי זיך באַרואיקט און) געזאָגט „ה׳ יברך את עמו בשלום״[90].

אגדות הוא בחי׳ רביעית (עולם האצילות — לקו״ת בלק (סט, ג) הנסמן בלקו״ת ויקרא שם).

83) לקו״ת ויקרא שם.

84) ועד״ז לפי׳ הגמרא כנ״ל בתחלת השיחה, שכמה ענינים שבגמ׳ גם באגדות שבש״ס הם ע״פ פשוטו של מקרא. משא״כ במדרשי התורה. וראה לעיל ע׳ 72.

85) ומצד זה גופא מובן, שהוצרך להיות גם הביטול באופן של כיבוש, וההקדמה דיעקב השלים או הקב״ה השלים (שאלו ואלו דא״ח — עירובין יג, ב).

כי בכדי שהביטול ובירור העולם יהי׳ בשלימות, אין מספיק הבירור וביטול מצד שרש הנבראים, בחי׳ המלכות (שורש הע׳ שרים), דמכיון שזהו שרשם ומקורם, הרי מצדו ישנה איזו תפיסת מקום לביטולם ובמילא למציאותם.

ולכן, כהקדמה לביטול הגזירה דמ״ת [שענינו קישור וחיבור אלקות שלמעלה מגדר עולמות עם מציאות העולמות גופא — ראה לקו״ש חט״ו ע׳ 16 ואילך. ועוד], הוצרך להיות גם הביטול שמצד בחי׳ ז״א שלמעלה משורש לנבראים, שמצד בחי׳ זו אין להעולמות (גם ביטולם) תפיסת מקום, שלילת מציאותם היא באופן של כיבוש.

וע״ד הידוע בפעולת הביטול שמצד ב׳ ההמשכות דממכ״ע וסוכ״ע (וראה גם לקו״ש חי״ז ע׳ 8־97 הערה 34).

86) שמו״ר ספכ״ט.

87) די״ל הפירוש וכוונה בזה דמציאות הקצוות גשמיים עצמה אמרה ודיברה אנכי גו׳.

88) תנחומא שמות כה. שמו״ר פ״ה, ט. הובא ברש״י יתרו כ, ב. תניא פל״ו.

89) זבחים קטז, א.

90) ולהעיר גם מתנחומא ושמו״ר שם: הקול יוצא ונחלק לשבעה קולות ומשבעה קולות לשבעים לשון כדי שישמעו כל האומות כו׳.

יג. כשם ווי דאָס איז געווען ביי גלות מצרים, אַז יוכבד דוקא השלימה את המנין — דורך איר האָט זיך אויפ־געטאָן דער ביטול פון וועלט מצד מצי־אות העולם גופא, כנ״ל,

עד״ז איז דאָס אויך בגלות זה האחרון, וואָס איז די הקדמה והכנה צו דער גאולה העתידה, וועט עס וועט זיין דער מצב פון „וראו כל בשר גו׳ כי פי ה׳ דיבר״[91], אַז דער גשם העולם עצמו וועט נתברר ווערן און „זען״ דעם „פי ה׳״[92] —

און אויף וועלכער מעם זאָגט אַז זי וועט זיין כימי צאתך מארמ״צ (אראנו נפלאות)[93] — וואָס בשכר (בזכות) נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישר־אל ממצרים[94],

אַזוי אויך בגאולה העתידה והקרובה דורך דער עבודה פון נשי ובנות ישראל.

וואָס דערפאַר זעט מען, אַז די ג׳ מצות וואָס זיינען איבערגעגעבן גע־ווארן צו נשי ובנות ישראל — הדלקת נרות שבת קודש ויו״ט, חלה (—כשרות האכילה ושתי׳) און טהרת המשפחה — זיינען באופן זה:

די מצות הנ״ל זיינען פעולות וואָס זיינען פאַרבונדן מיט אַזעלכע צרכי האדם וועלכע זיינען דאָ ומוכרח מצד לשבת יצרה אויך ביי ניט־אידן — ליכטיקייט (כדי שלא ליכשל בעץ ואבן), אכילה, וחיי משפחה:

און די עבודה פון נשי ובנות ישראל איז, אַז די זעלבע פעולות זאָלן געטאָן ווערן דוקא אויף א אידישן אופן — הדלקת הנר איז פאַרבונדן מיט שבת ויו״ט, כשרות האכילה ושתי׳, און טהרת המשפחה,

און דאָס איז די הכנה אַז גשמיות העולם גופא וועט נזדכך ווערן ביז — וראו כל בשר יחדיו כי פי ה׳ דיבר.

(משיחת ש״פ ויגש תשל״ב)

---

91) ישעי׳ מ, ה.
92) ראה שער האמונה פכ״ה ואילך. תניא שם. לקו״ש חט״ו ע׳ 44.
93) מיכה ז, טו.
94) סוטה יא, ב. במדב״ר פ״ג, ו.